

Stora (lim)träkonstruktioner:

Stabilisering

Förband

Prof. Roberto Crocetti

Avd. för konstruktionsteknik

Lunds Universitet, LTH

Metropol Parasol – Sevilla, Spain

<http://www.arcspace.com/features/j-mayer-h-architects/metropol-parasol/>

Function: archaeological site, farmers market, elevated plaza, multiple bars and restaurants

Total floor Area: 12,670 square meters

Height of the building: 28.50 meters

Completed : 2011

Building/Cost: 90 Million Euro

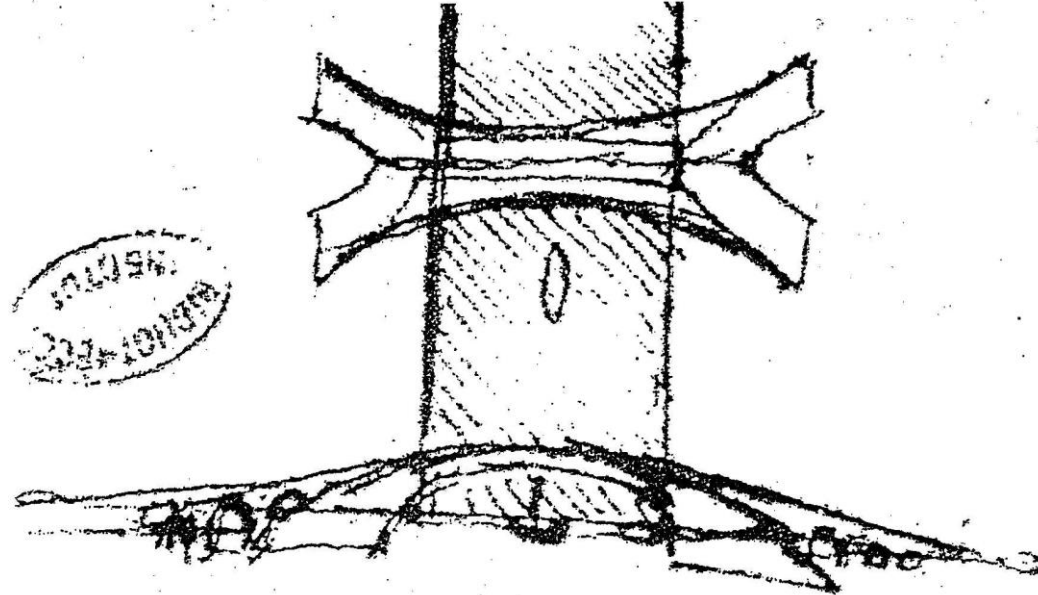

<http://www.arcspace.com/features/j-mayer-h-architects/metropol-parasol/>

Leonardo da Vinci's förslag – år 1502

Leonardo Da Vinci's förslag för en stenbro över Den gyllene horn i Bosporen, Turkiet (spännvidd 240 m)

Leonardobron, Ås, Norge (spännvidd 45m)

Sandöbron: världens längsta betongbåge, när den skulle byggas (1939)

Spännvidd ca 250 m

Sandöbron - formställningen

<http://www.famgus.se/Gudmund/SandoB-Bygget.htm>

Man kan bygga både långt och högt med trä

Långt

<https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Rhine%E2%80%93Main%E2%80%93DanubeCanal.JPG>

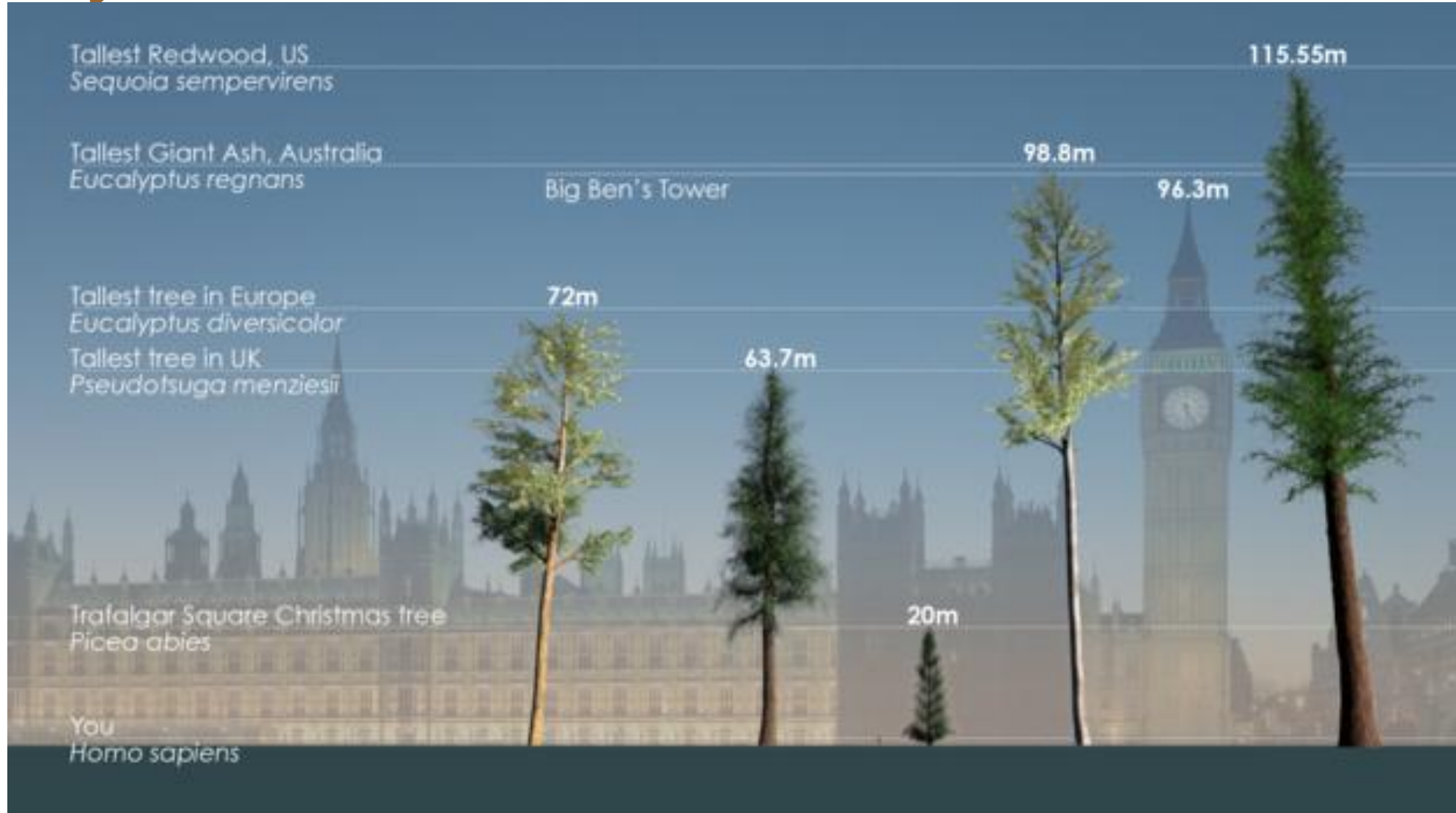
Hur långt kan vi bygga egentligen?

Det är kvoten mellan materialets hållfasthet och densitet som är avgörande!

Material	Draghållfasthet σ [MPa]	Densitet ρ [kg/m ³]	Kvoten σ/ρ [m]
Stål, S355	355	7800	0,05
Limträ GL30c	19,5	430	0,05
Betong, C40-50	----	----	----

Högt: "by nature"

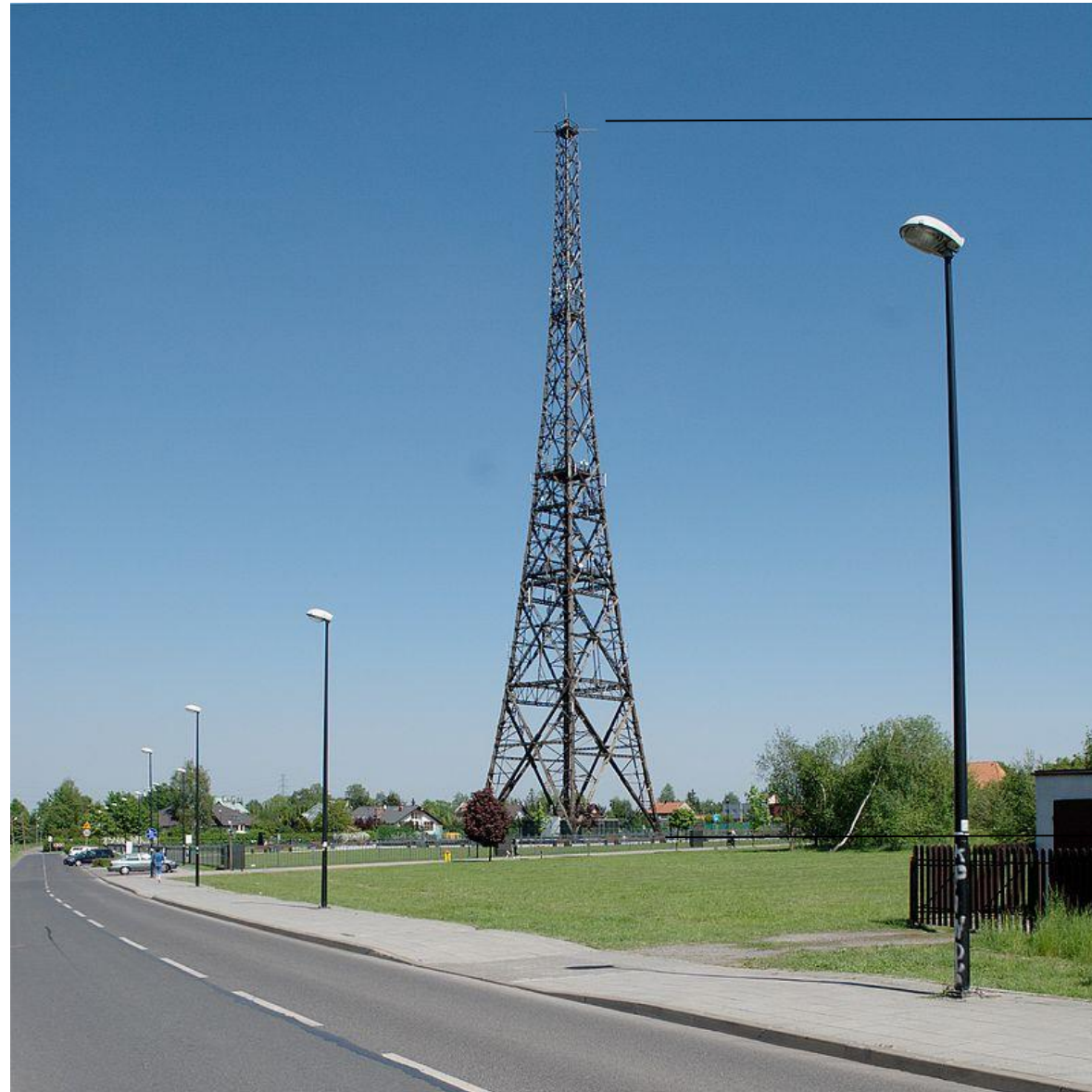

<http://www.bbc.com/earth/story/20141222-the-worlds-new-tallest-tree>

Radiomast i Polen

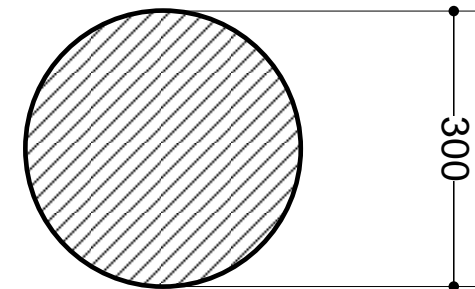
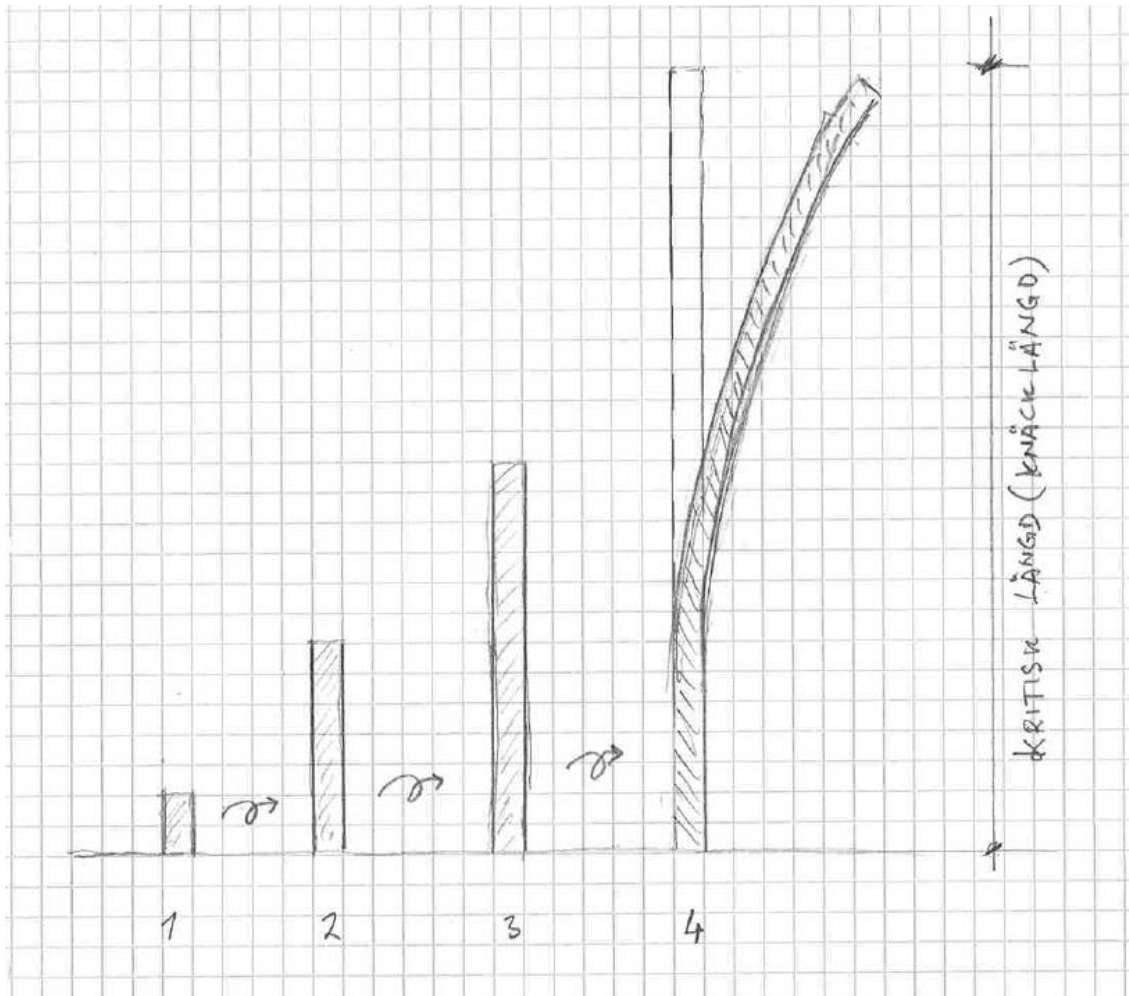
Högt: "man-made"

118 m

Men hur högt kan man bygga innan det knäcker?

Kritisk längd för en ”stolpe” med diameter d=300 mm

Material	E-modul [MPa]	Densitet [kg/m ³]	Kritisk längd [m]
Stål, S355	210000	7800	49
Limträ GL30c	13000	430	51
Betong, C40-50 (armerad)	35000	2500	35

$$L_{cr} \approx 1,25 \cdot \sqrt[3]{\frac{E \cdot r^2}{\rho}}$$

Det innebär att trä är ett material som lämpar sig för att bygga stort!

Världens största kupol: "Superior Dome"

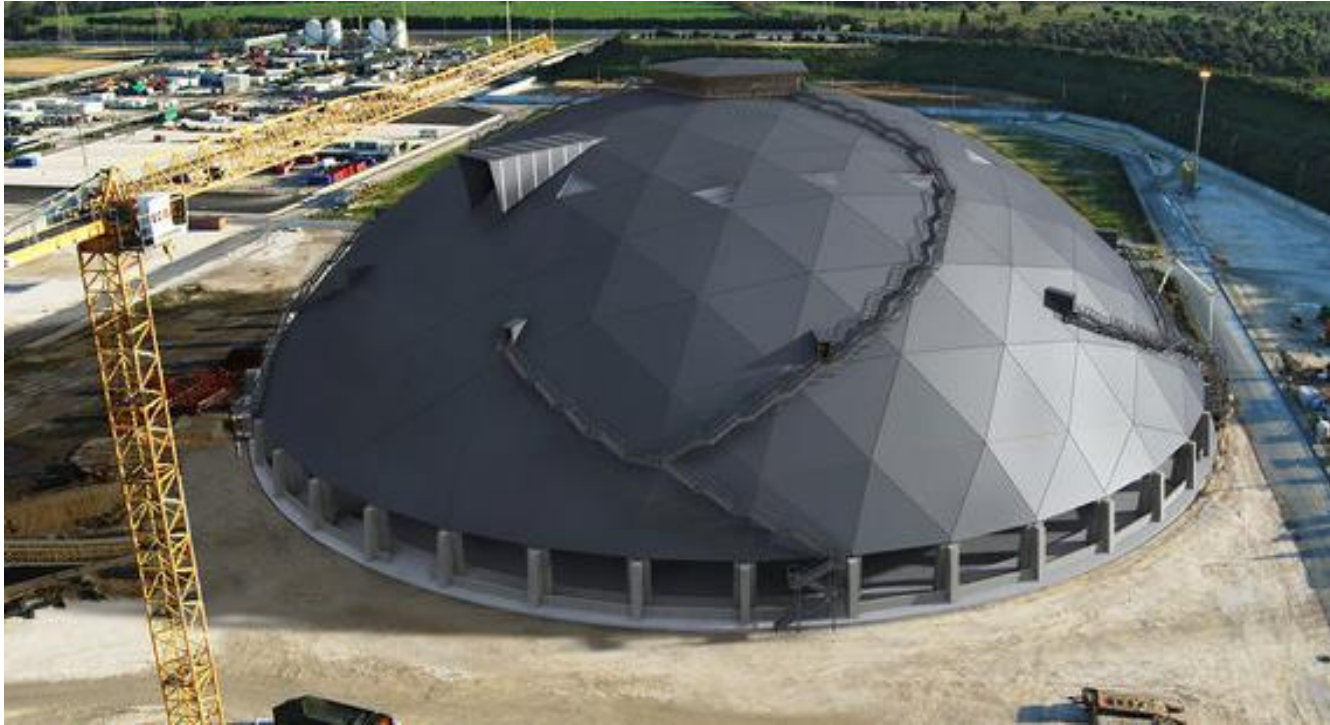

Geodetisk kupol
Arena i Northern Michigan University,
Michigan, USA.
Diameter: 163 m
Pilhöjd: 49 m
Byggår: 1995

<http://www.d2football.com/stadiums/northernmichigan/t21/>

Två "jättekupoler": kollager i Brindisi - Italien

Diameter: 143 m
Pilhöjd: 43 m
Byggår: 2014

Foto Rubner Holzbau

Äntligen till dagens diskussion:

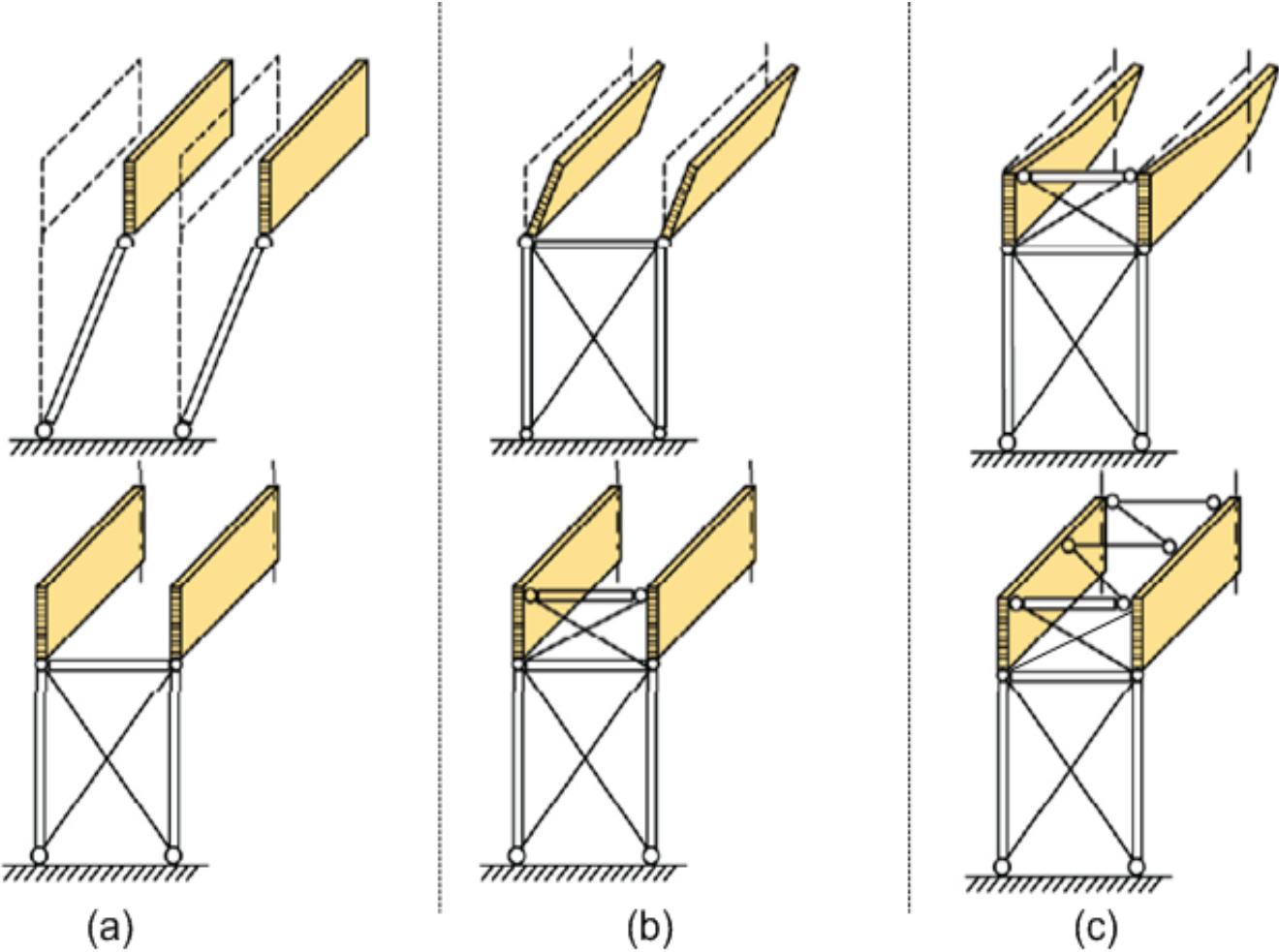
- Stabilisering
- Förbandsteknik

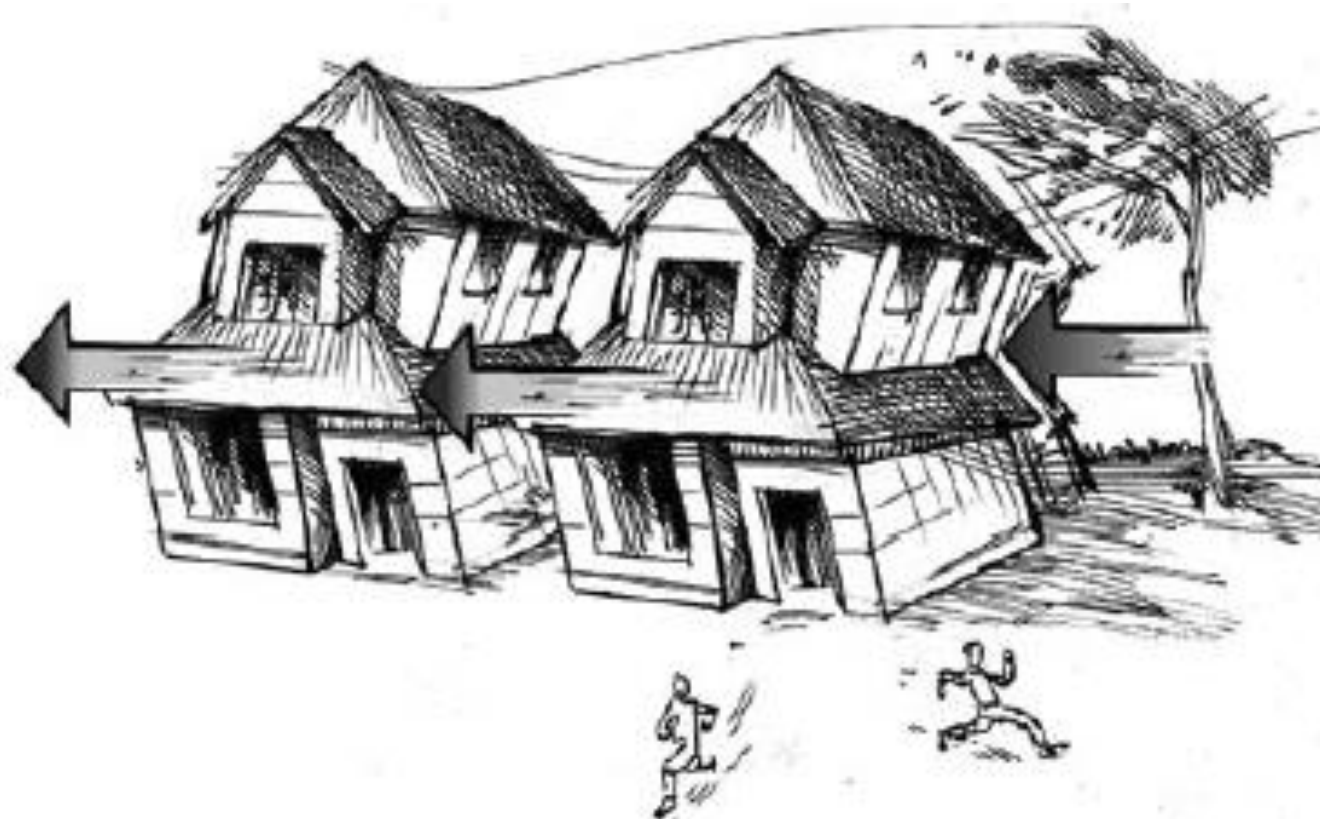
Stabilisering av (stora) limträkonstruktioner

Globalstabilisering - principiösning

Stabilisering under monteringsfasen

<http://www2.worksafebc.com/i/posters/1999/ha9913.html>

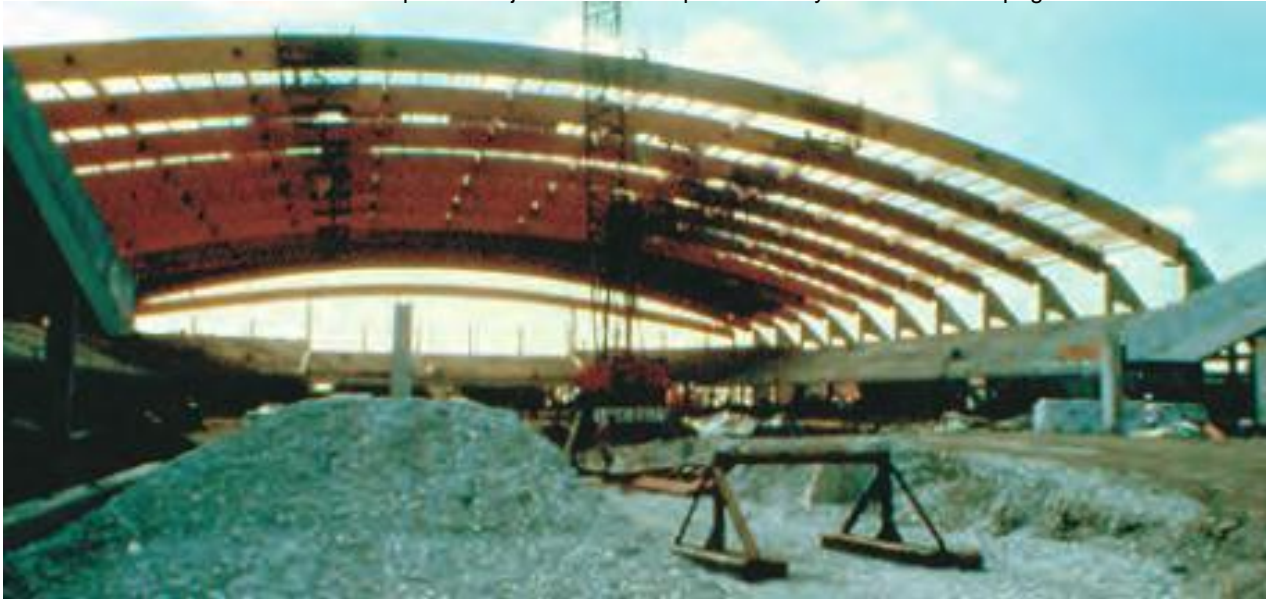

Ofta sker haverier under monteringsfasen

Rosemont Horizon Stadium,

<http://www.wje.com/assets/flipbook/history/files/assets/se0/page57.html>

<https://failures.wikispaces.com/Rosemont+Horizon+Arena>

Var: nära Chicago, USA

När: 1979

Konstruktion: Bågar, ca 90 m spännvidd

(17 arbetare dog vid kollapsen)

Orsak: dålig stabilisering under monteringsfasen

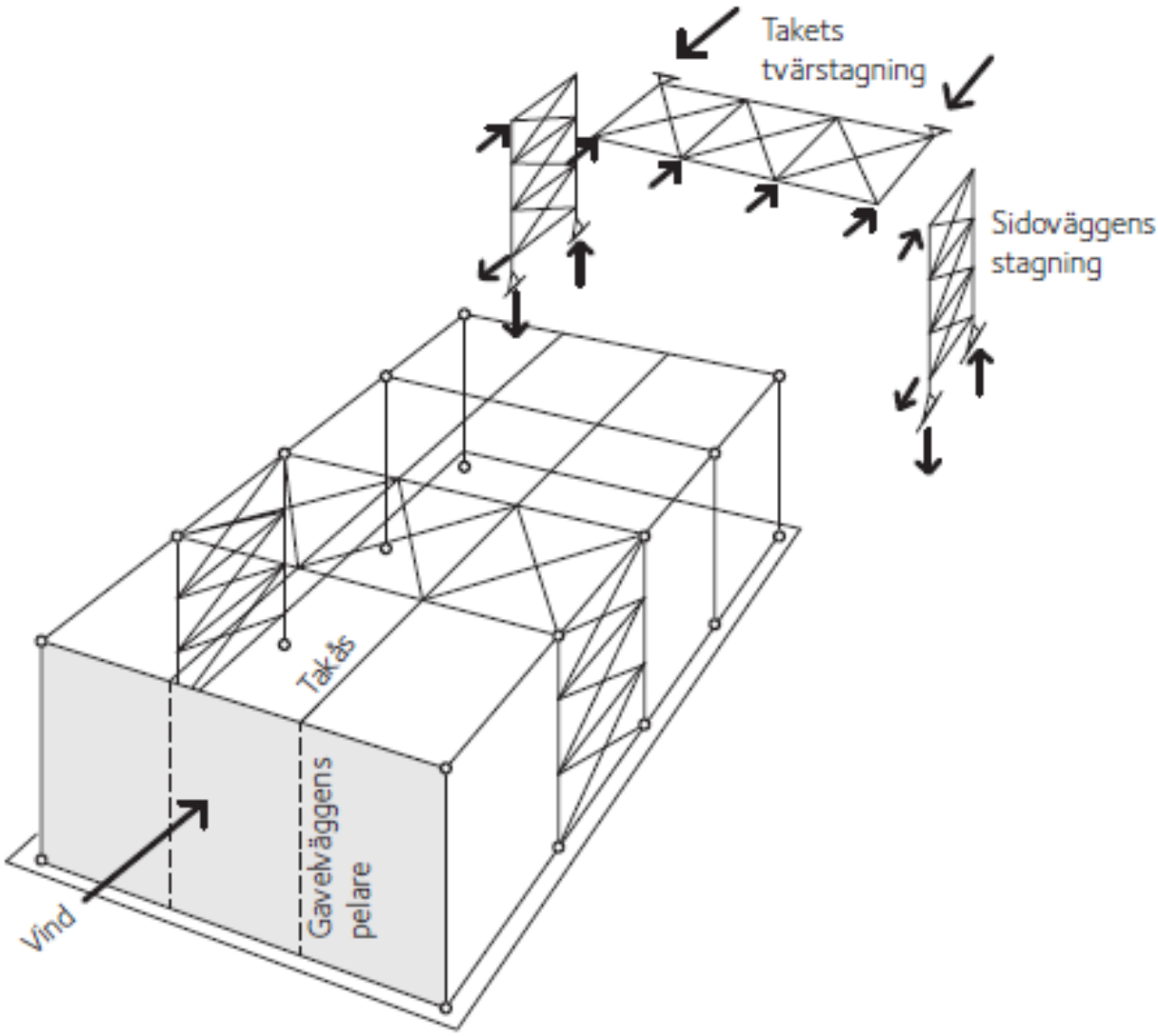

Stabiliseringssystemets huvuduppgifter

- Ta hand om horisontella laster, t.ex. vindlaster och imperfektionslaster
- Förhindra instabilitet (d.v.s. förhindra knäckning eller vippning)

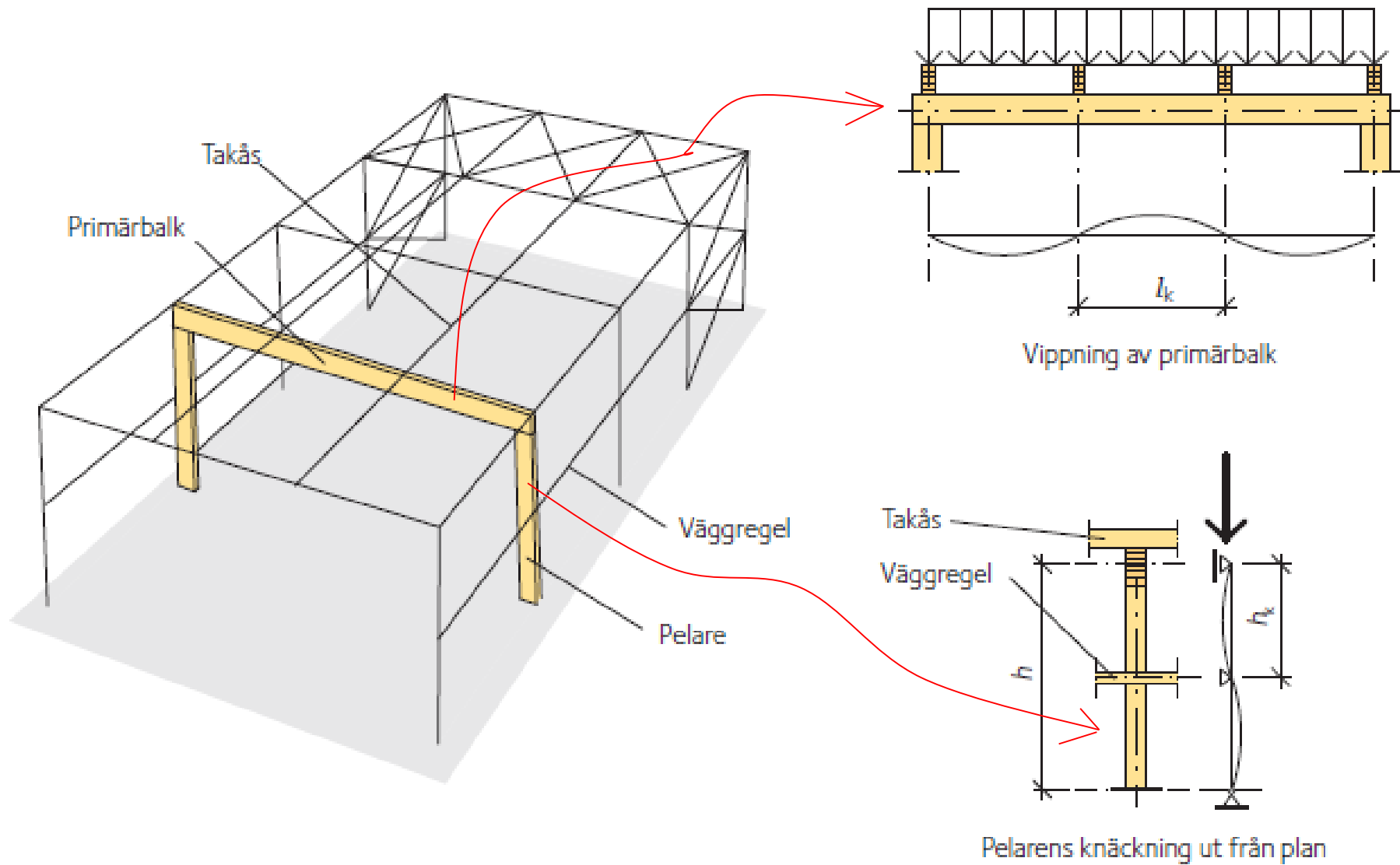
Lastöverföring av horisontallast vinkelrätt mot gavelväggen

I de visade fallen så tjänar stabiliseringssystemet till både:

- Överföring av horisontallaster till grunden
- Stabilisering mot knäckning/vippning

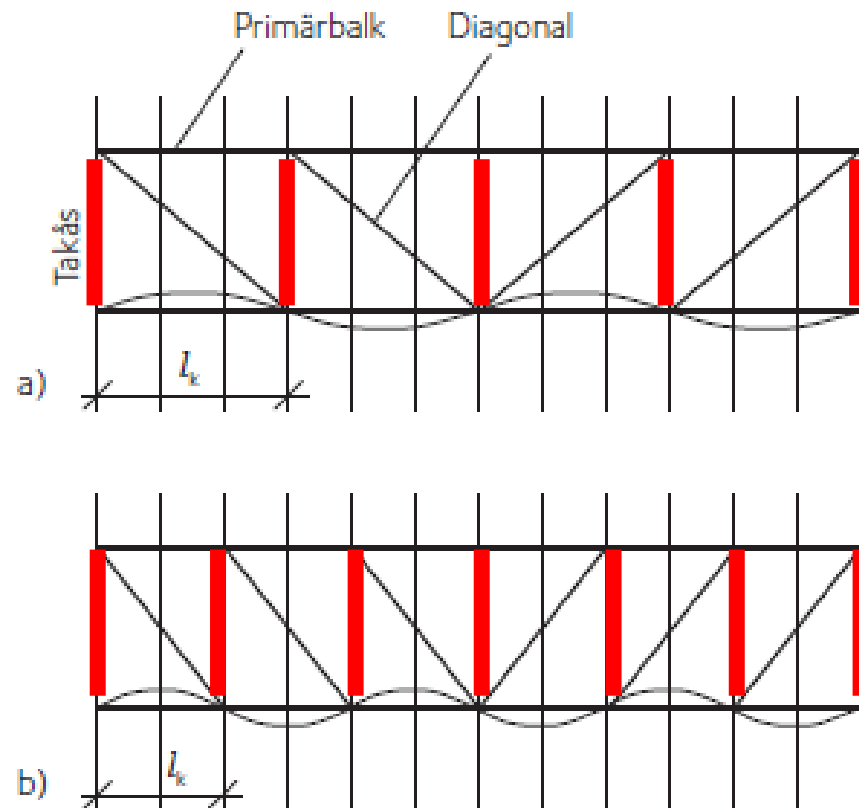

Man ska dock inte glömma att:

- 1) inte alla sekundära element kan räknas som "stabiliserande"
- 2) att det kan finnas situationer där man behöver extra stabiliserande element för att förhindra knäckning/vippning

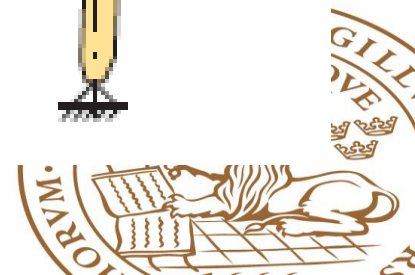
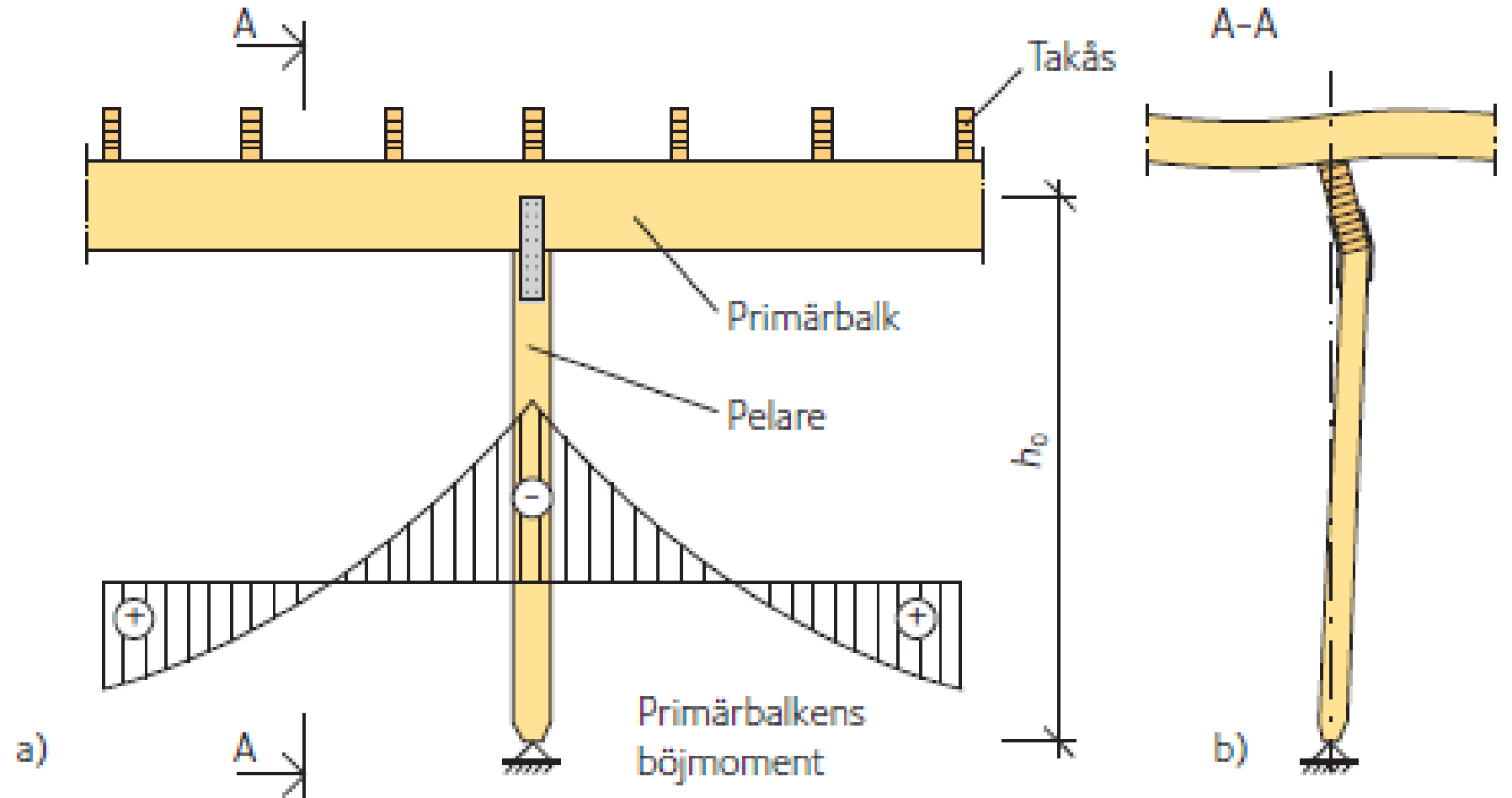

...1) inte alla sekundära element kan räknas som "stabiliserande"

...2) att det kan finnas situationer där man behöver extra stabiliserande element för att förhindra knäckning/vippning

- Situation 1

Rosvallahallen, kollapsade under snövintern 2010

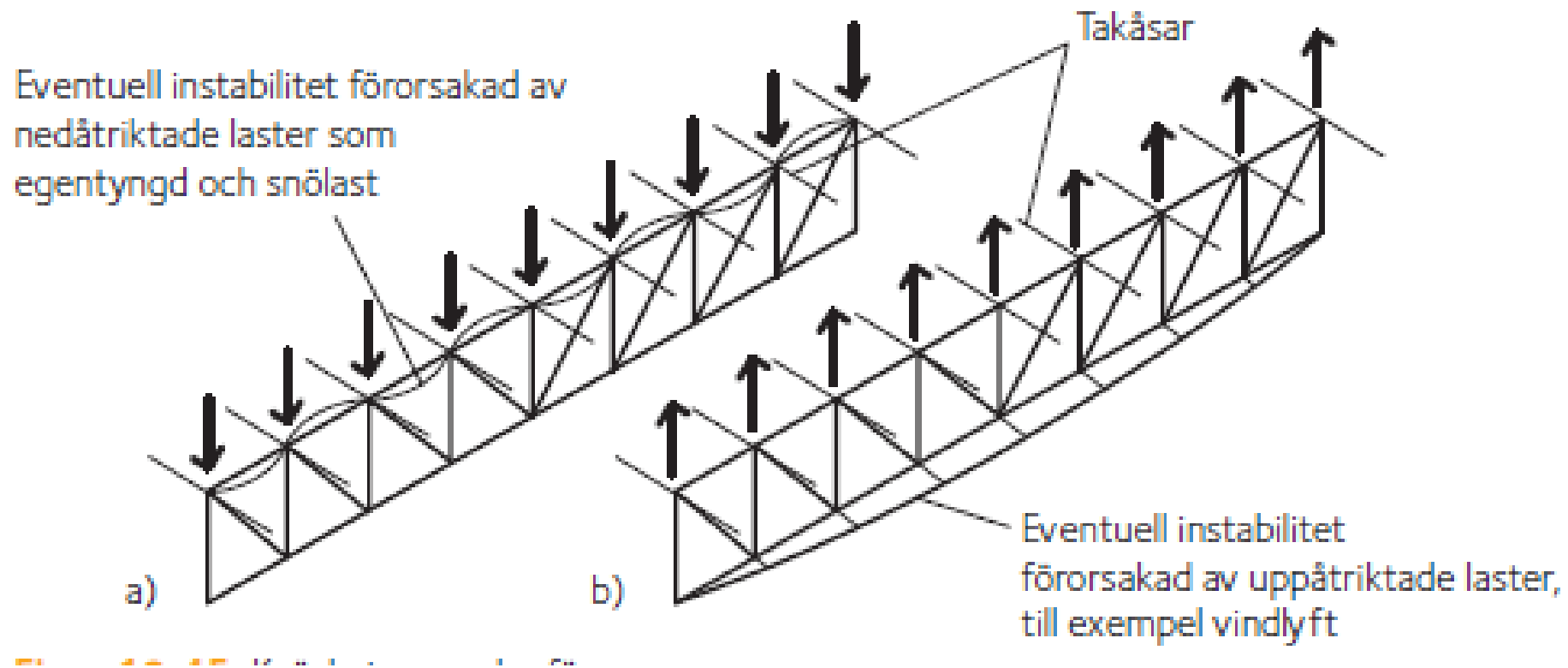

Kontinuerliga (Gerberskarvade)
huvudbalkar

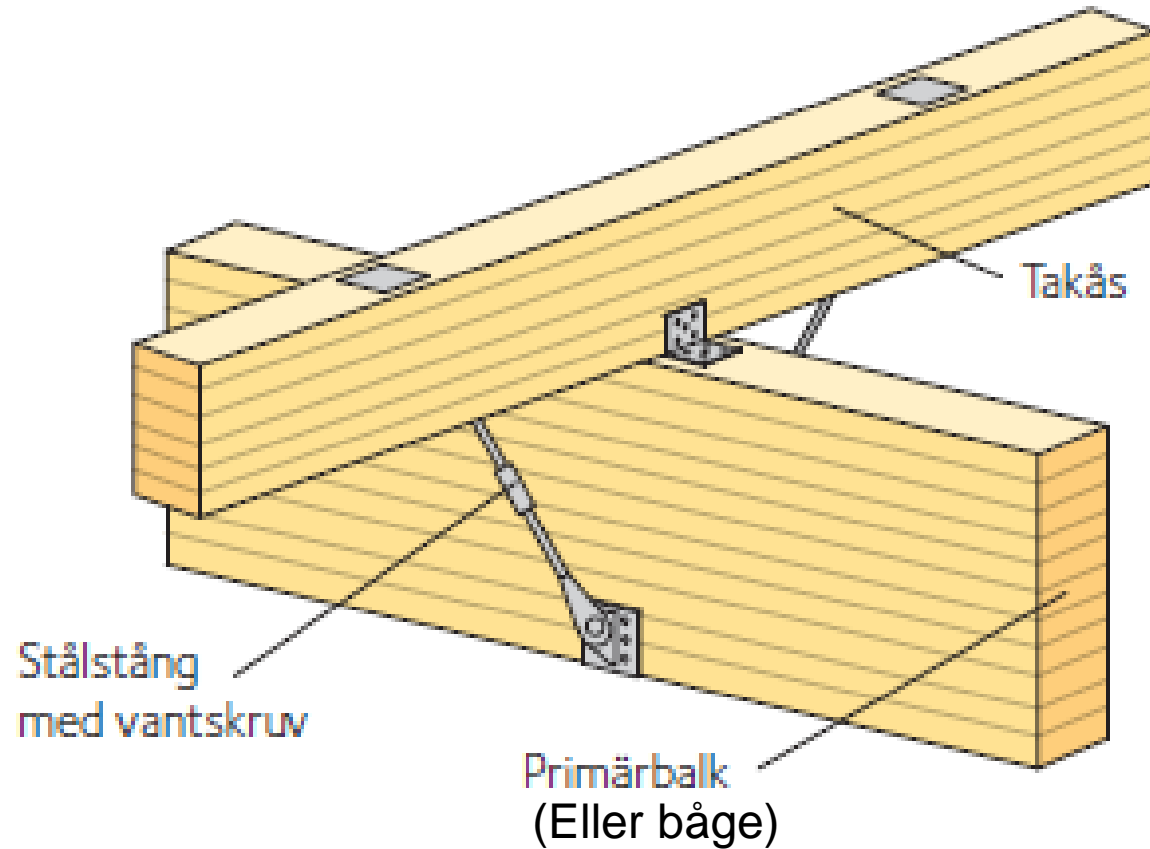

2) ...att det kan finnas situationer där man behöver extra stabiliserande element för att förhindra knäckning/vippning

Situation 2

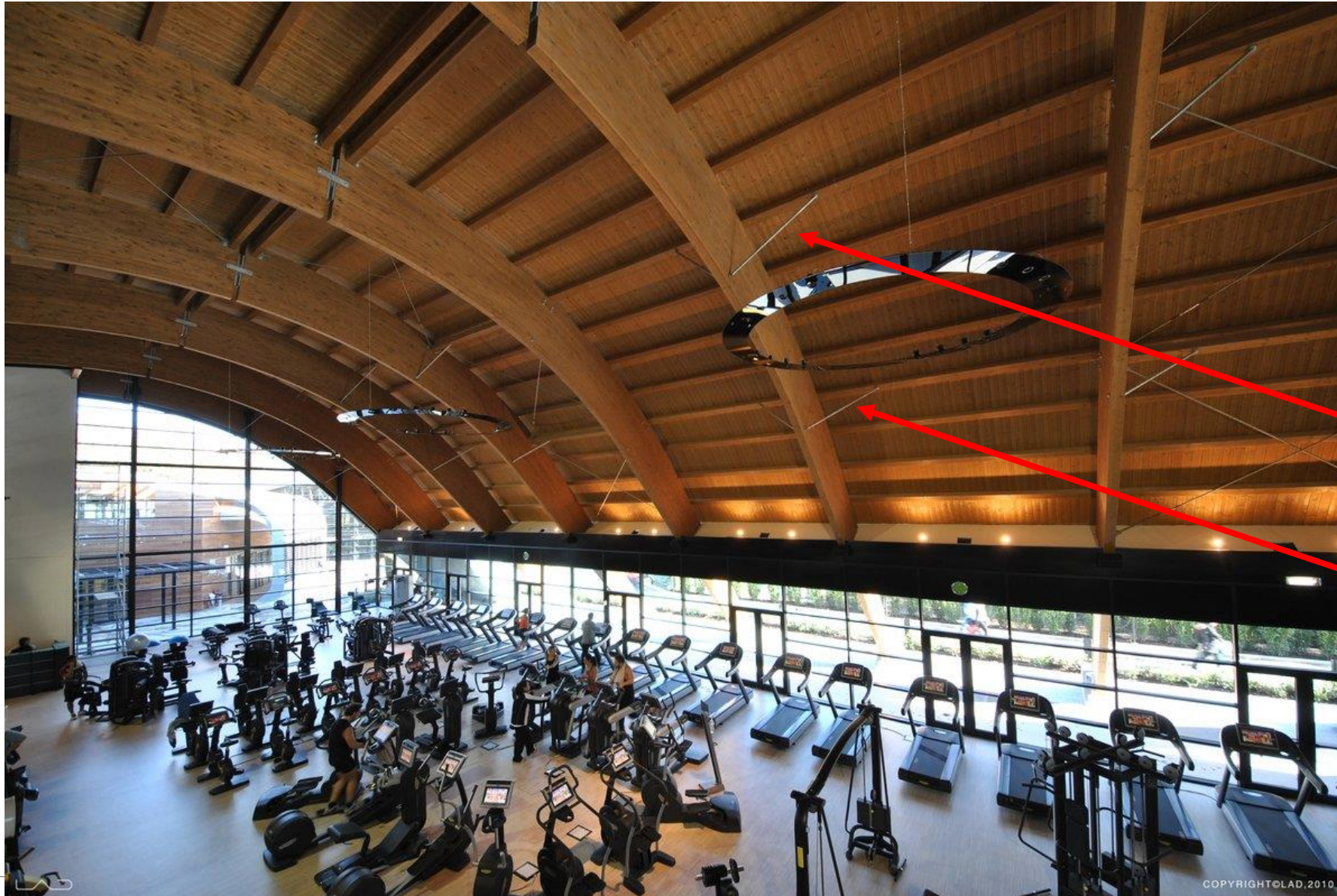
Metod för stagning av balks/båges trycksida

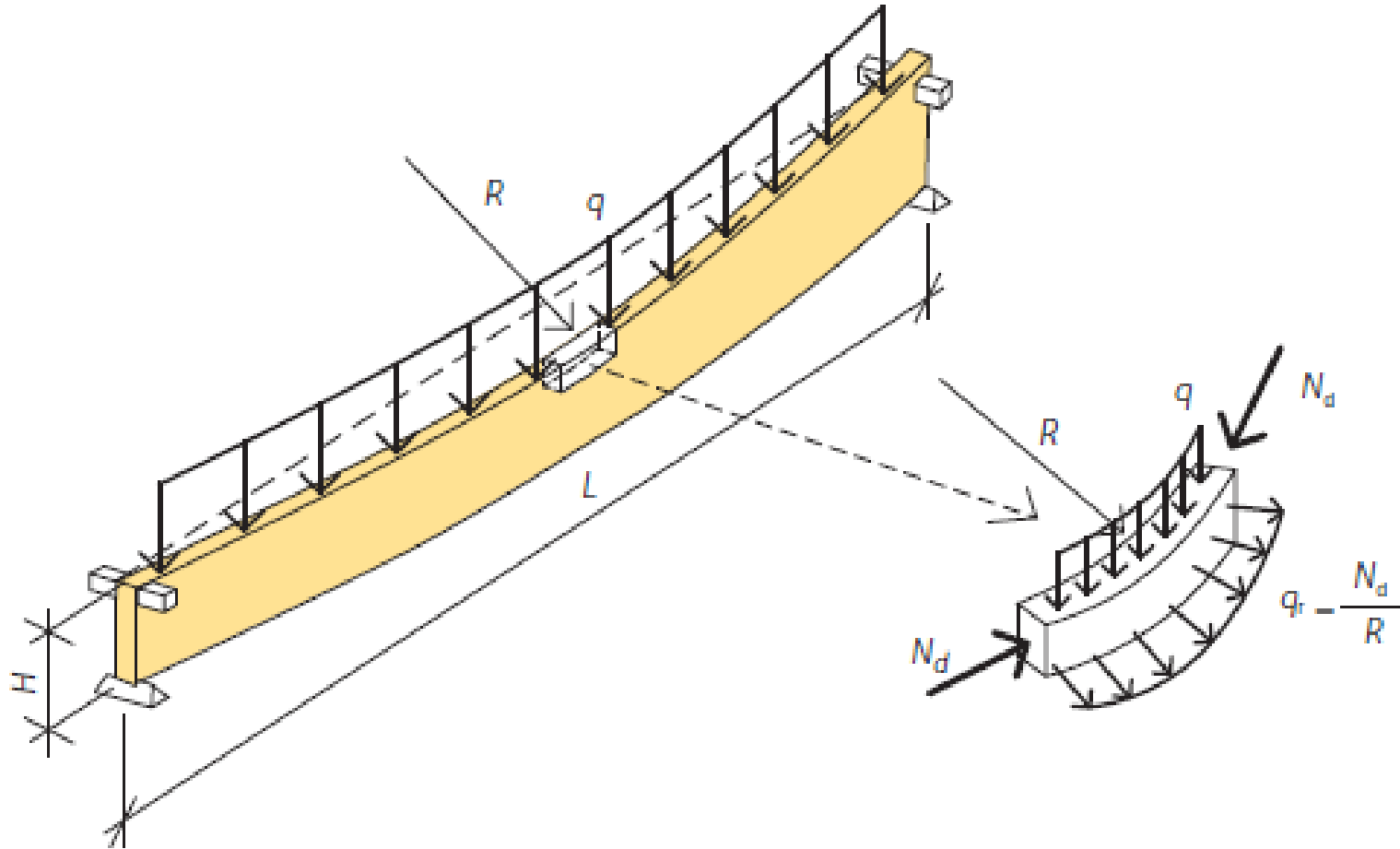
Stagning av trycksidan vid bågkonstruktioner

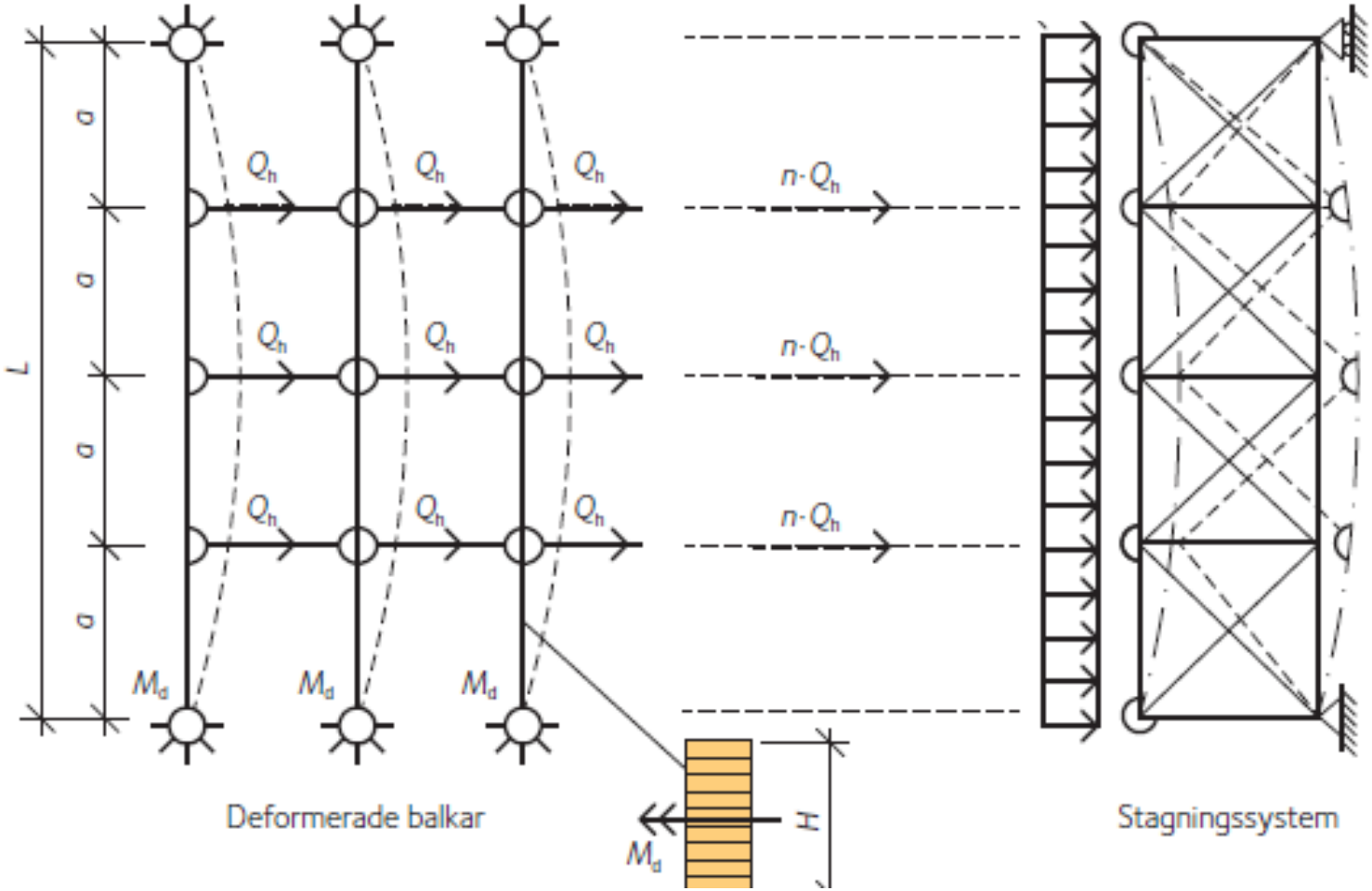
Stagning av trycksidan vid bågkonstruktioner

Laster förorsakade av imperfektioner

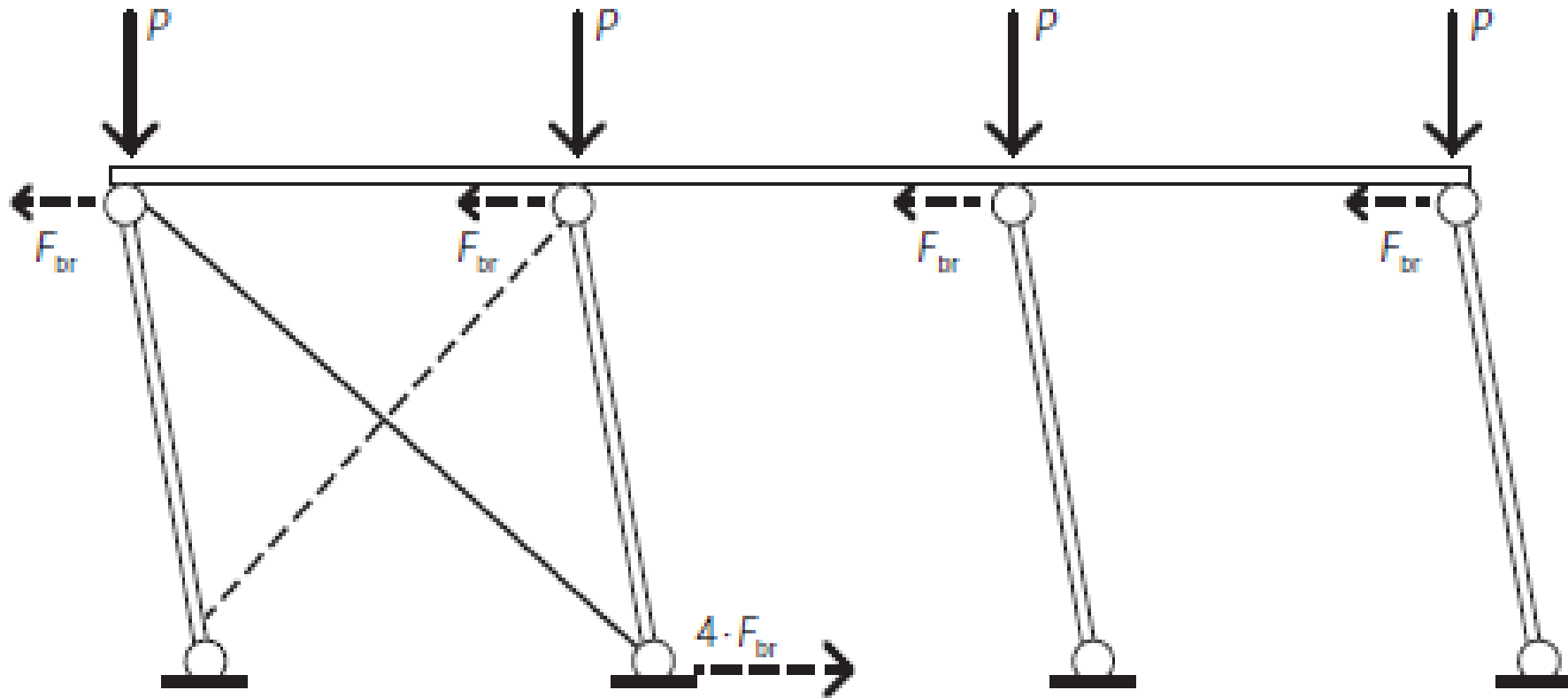
Laster förorsakade av imperfektioner

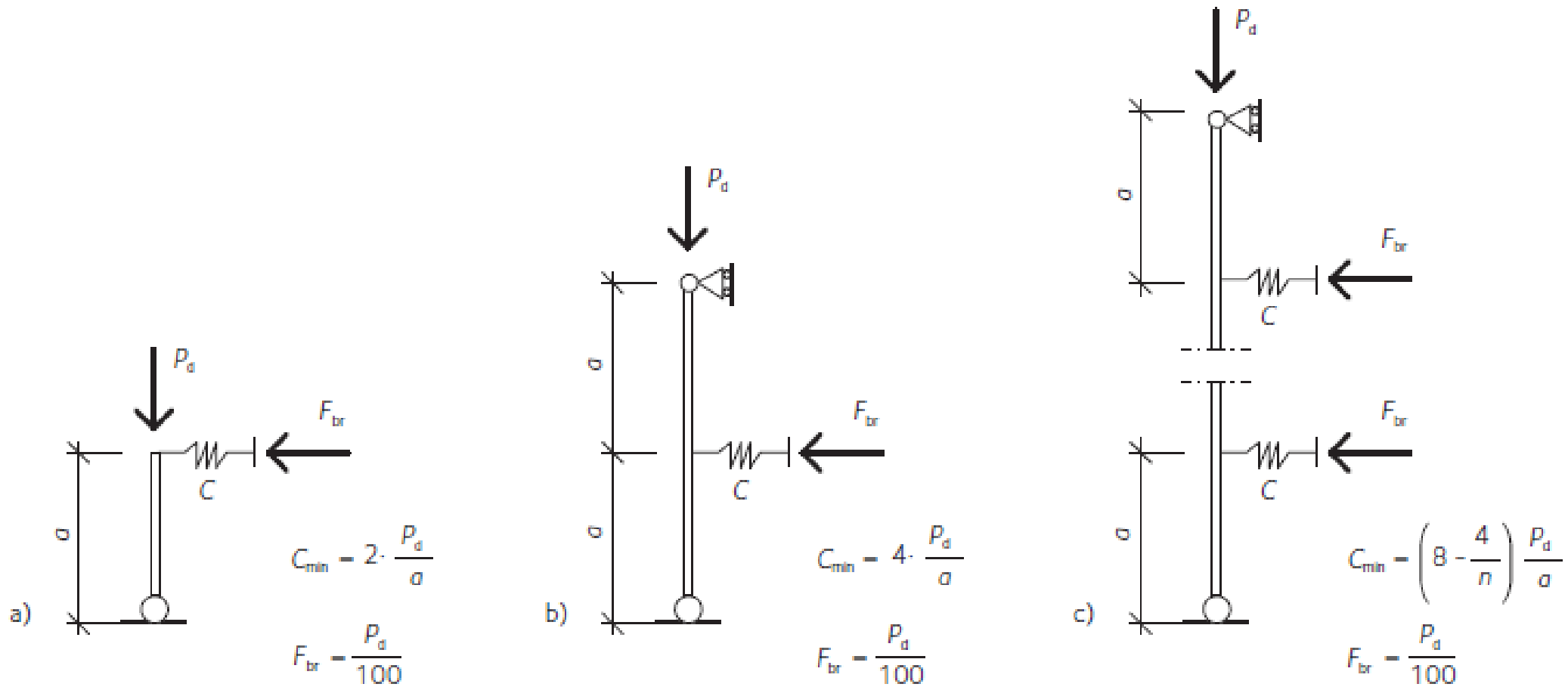
Imperfektionslaster
adderas till vindlaster!

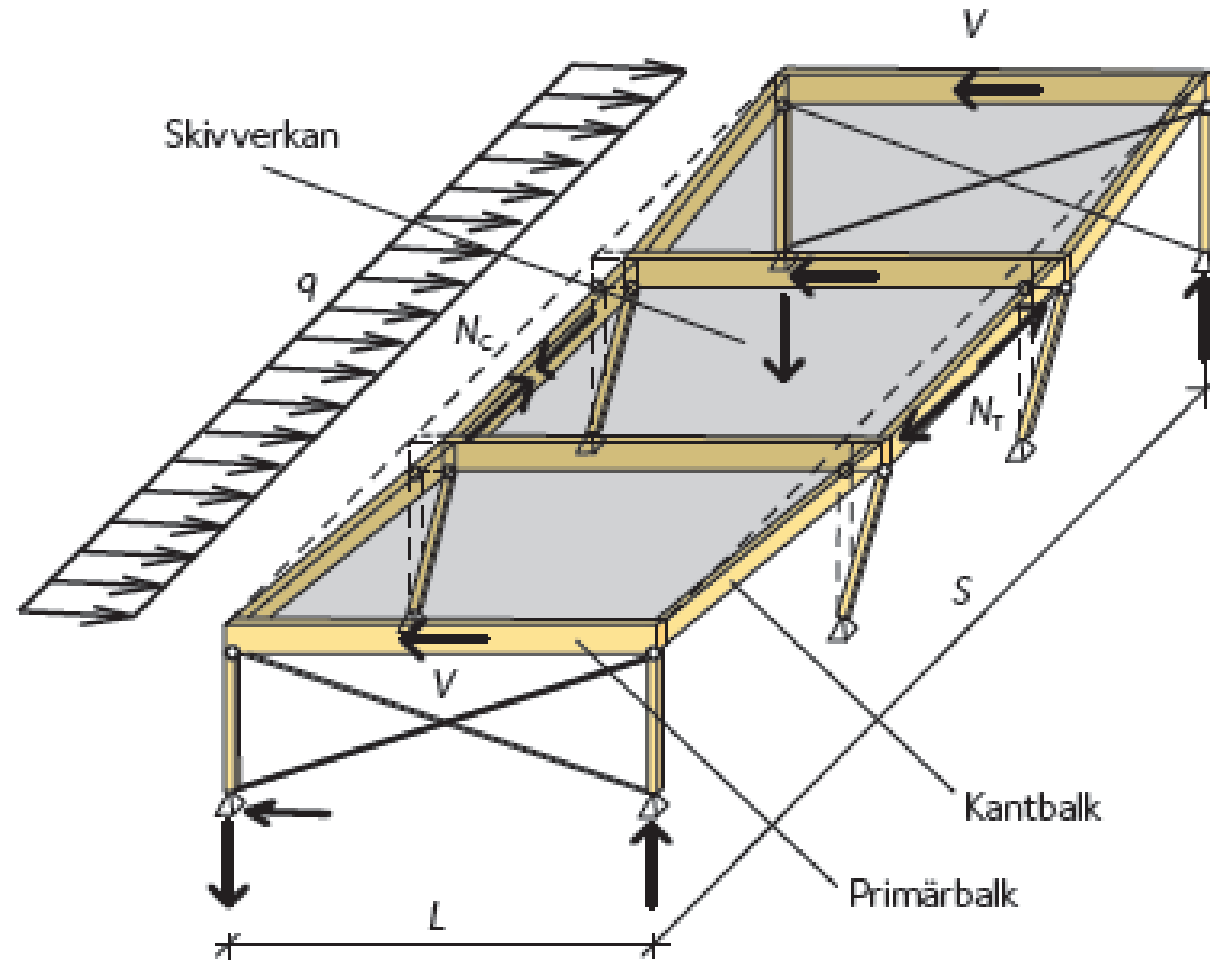
Styvhetskrav på stabiliseringssystemet

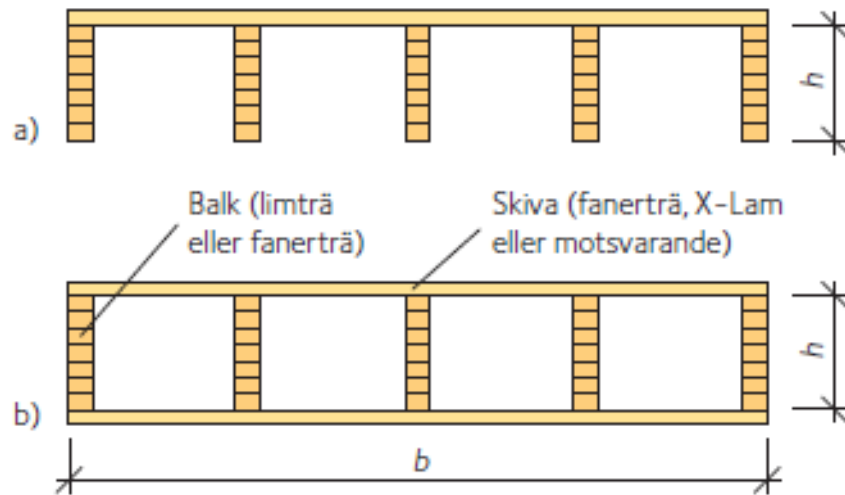
Styvhetskrav på stabiliseringssystemet

Stabilisering genom skivverkan

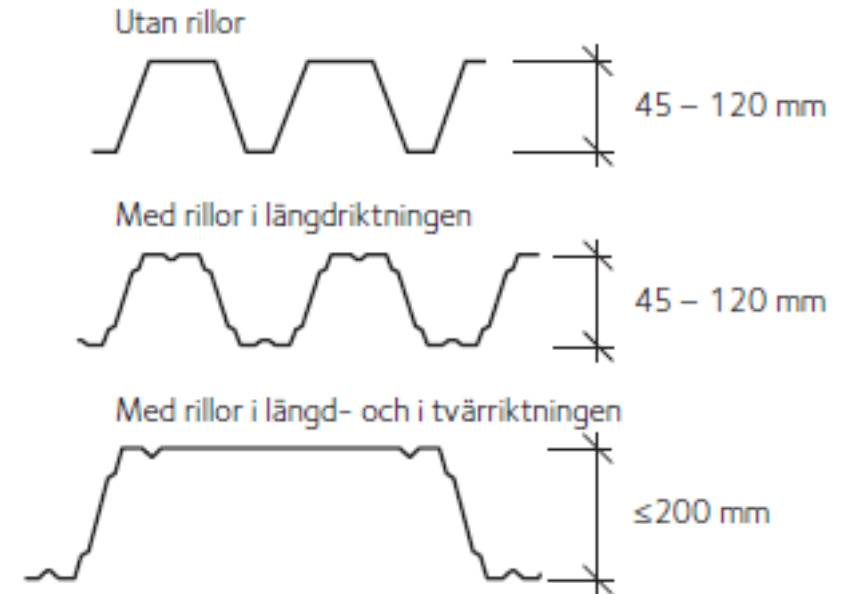

Stabilisering genom skivverkan

Figur 13.30 Typiska tvärsnitt för taksystem av trä.

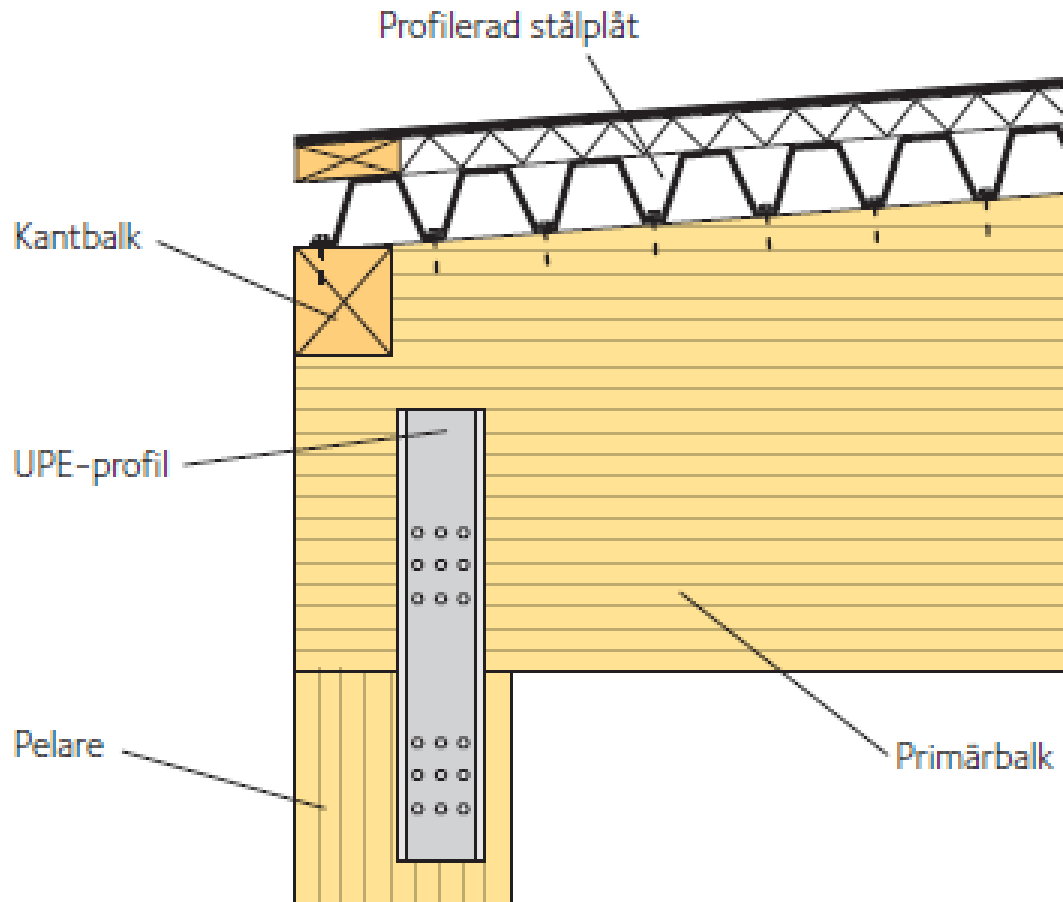
- a) Öppet tvärsnitt,
- b) lådtvärsnitt.

Figur 13.31 Typiska tvärsnitt för profilerad stålplåt.

Stabilisering genom skivverkan

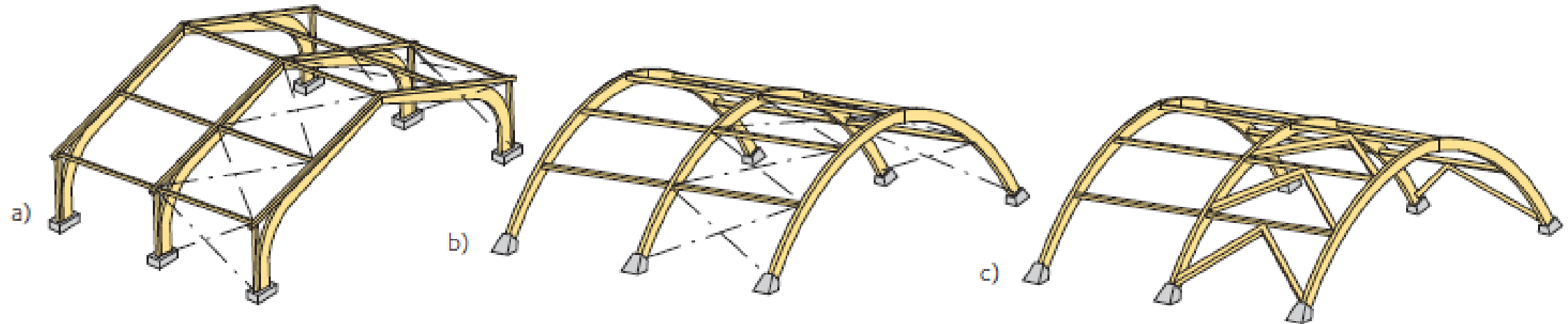
Figur 13.34 Exempel på förband mellan profilerad stålplåt och primärbalk.

Stabilisering av bågar och ramar

Stabilisering av bågar och ramar

Figur 13.35 Exempel på stagning av ramar och bågar.

- a) Stagning med stålstänger,
- b) stagning med stålstänger,
- c) stagning med trädiagonaler.

Stabilisering av bågbroar medelst vindkryss

Stabilisering av bågbroar medelst styva ramar

Stabilisering under monteringsfasen

Stabilisering under monteringsfasen

Träförband

A collection of various metal fasteners for wood, including bolts, nuts, and plates, arranged on a wooden surface. The items include several bolts with hexagonal heads and nuts, some with washers, and two metal plates with pre-drilled holes. The background is a light-colored wooden plank surface.

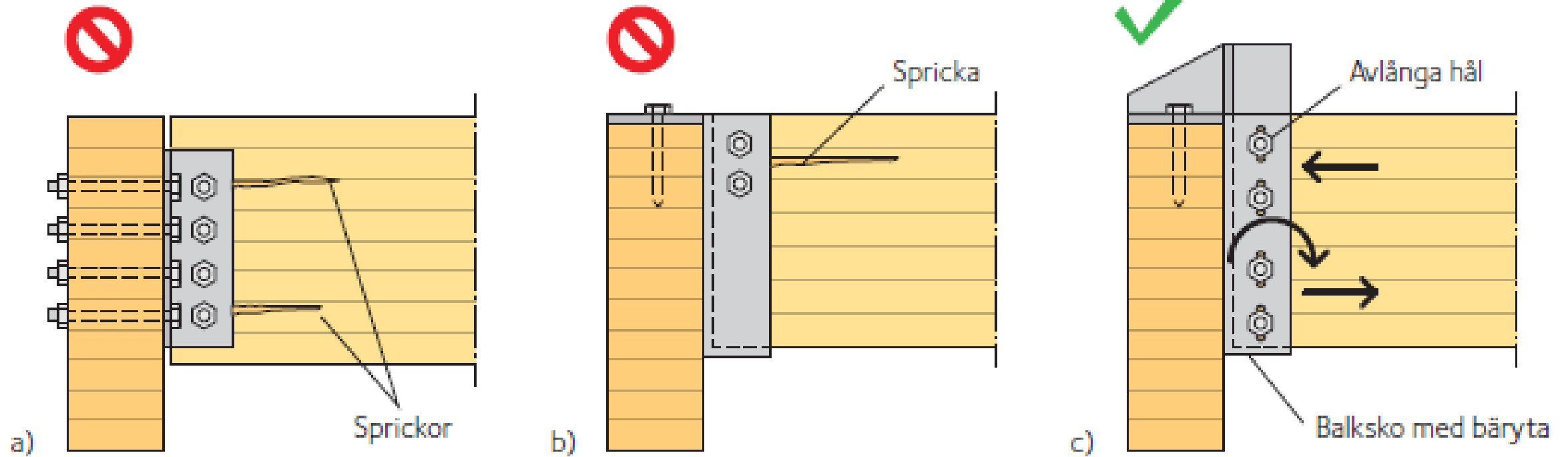
Förband är ofta dimensionerande i träkonstruktioner

Regel nr. 1

- Kom ihåg att trä är ett levande material (läs: trä rör sig)

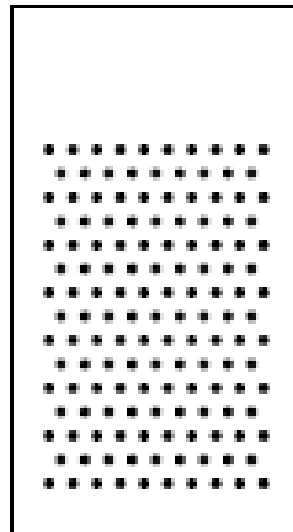
Fuktrörelser: balk-pelars infästning

Samma area, olik spikningstäthet

Helena Johnsson: Plug Shear
Failure in Nailed
Timber Connections, PhD thesis,
Luleå Univ. of Technology

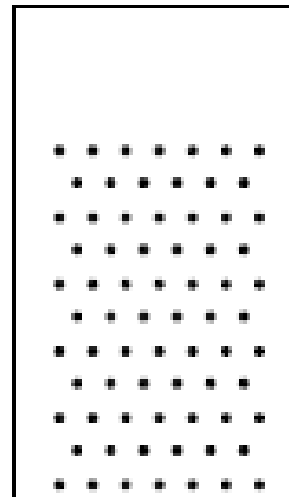
143 spikar

RECTL

$R_{\text{mean}} = 161 \text{ kN}$

72 spikar

NORML

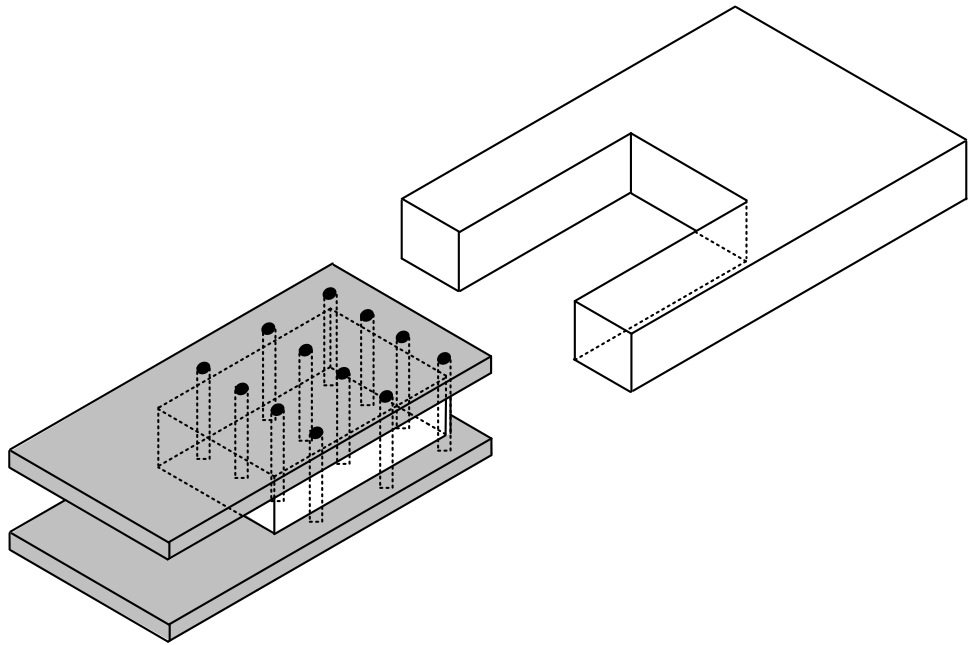
$R_{\text{mean}} = 178 \text{ kN}$

Regel nr. 3: främja duktilitet i förbanden

Regel nr. 3: främja duktilitet i förbanden

Robustness considerations from failures in two large-span timber roof structures

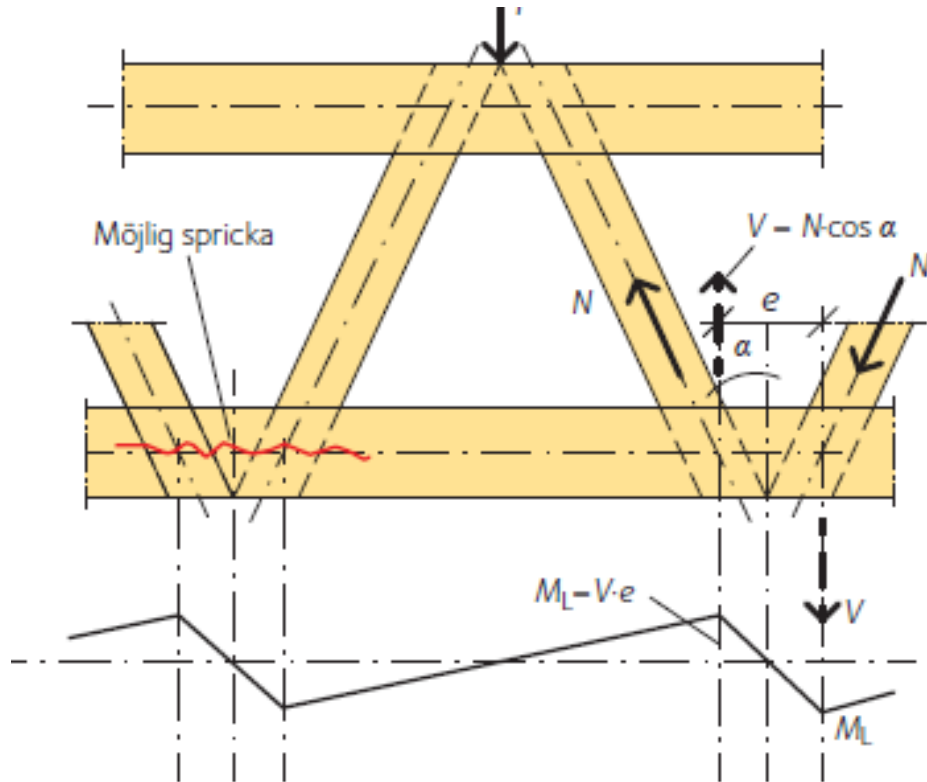
Jørgen Munch-Andersen Danish Timber Information Council, Denmark
Philipp Dietsch Technische Universität München, Germany

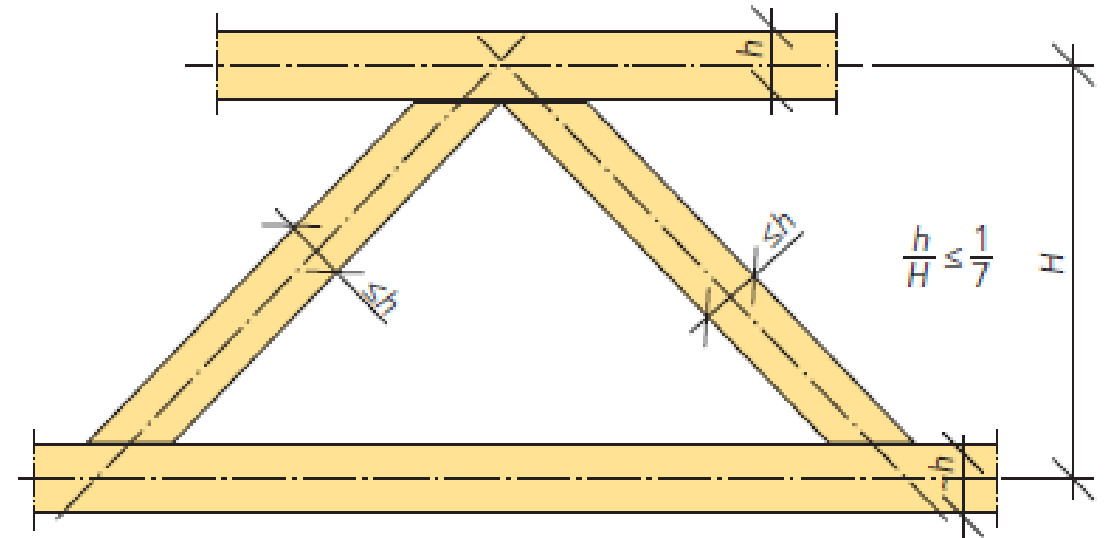
Regel nr. 3: främja duktilitet i förbanden

Regel nr. 4: undvik excentricitet i förbandet

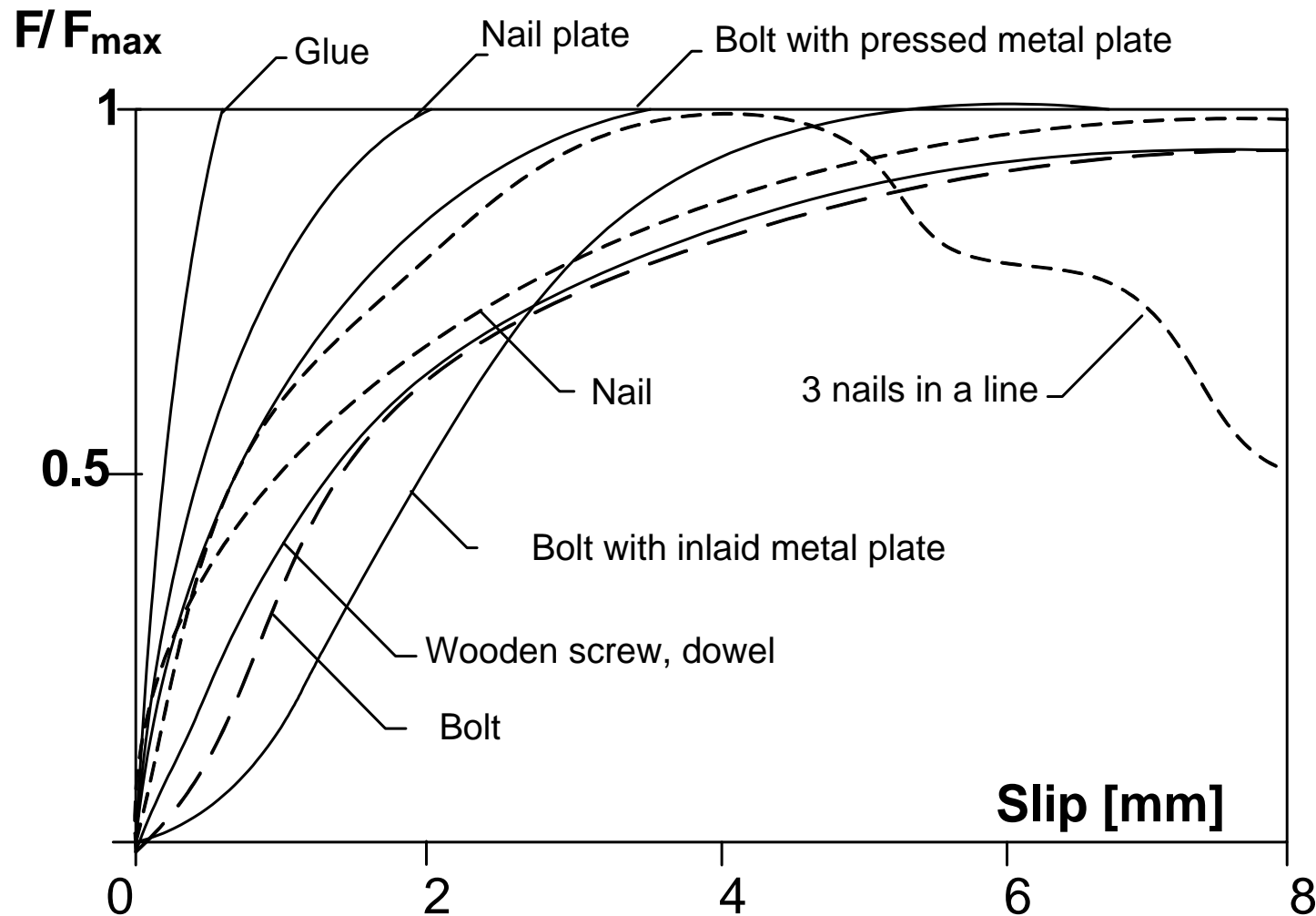
Fel!

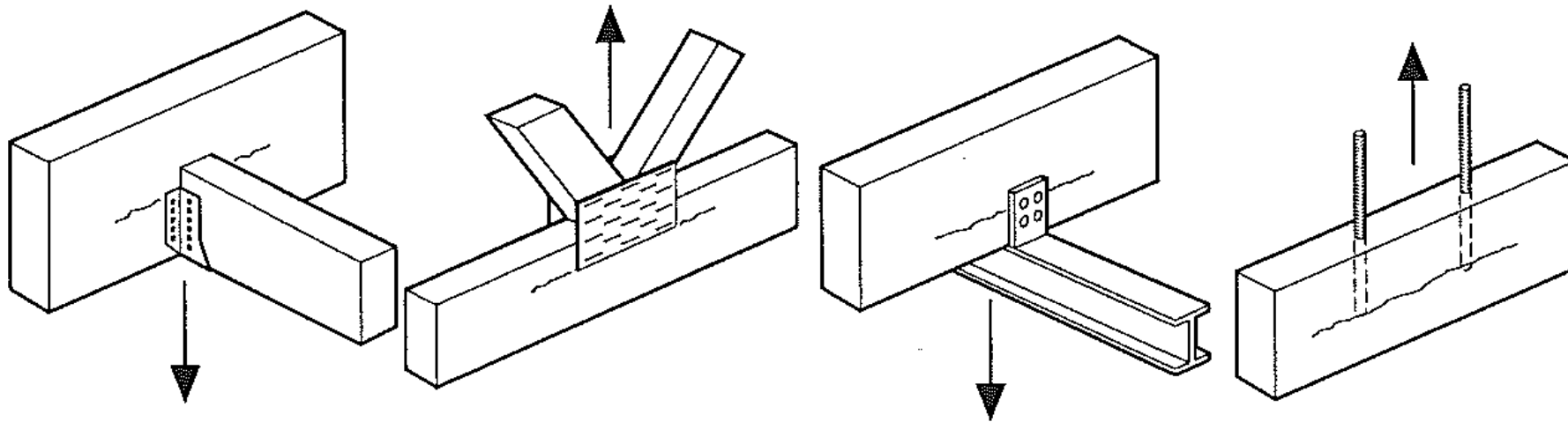
Rätt!

Regel nr.5: undvik förbindare med olika styvheter i samma förband

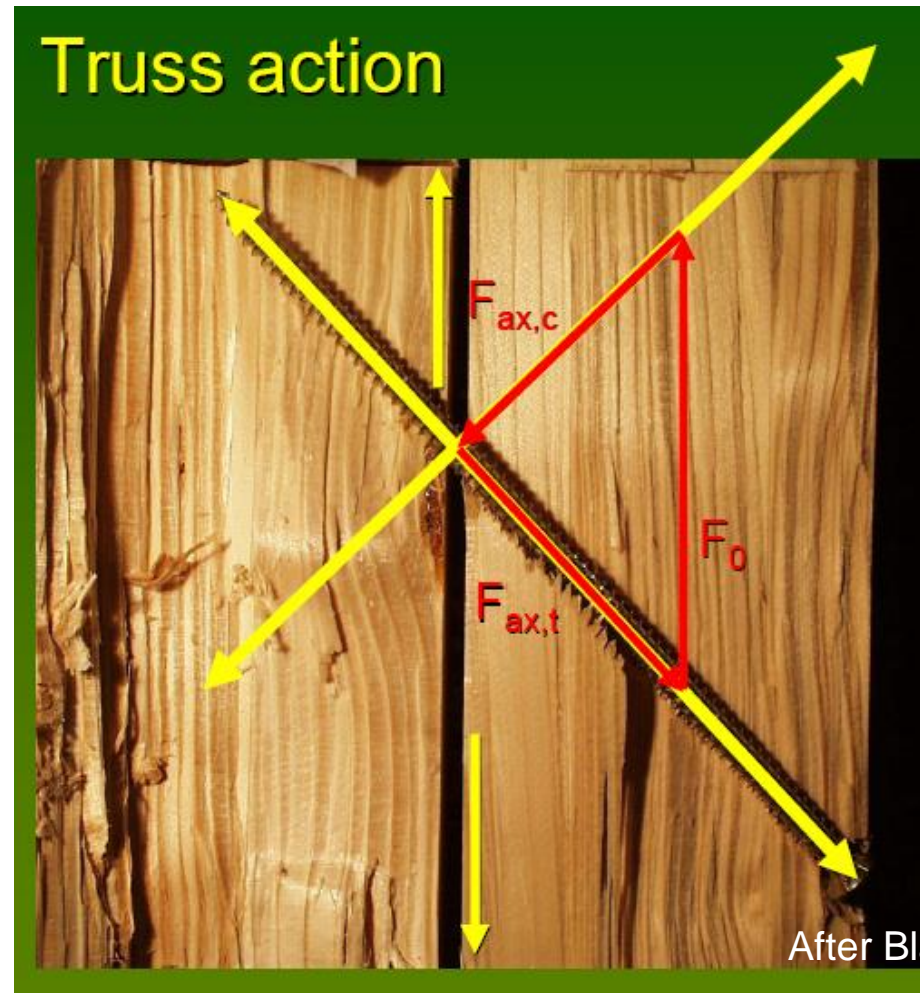
Regel nr.6: undvik risk för fläkning

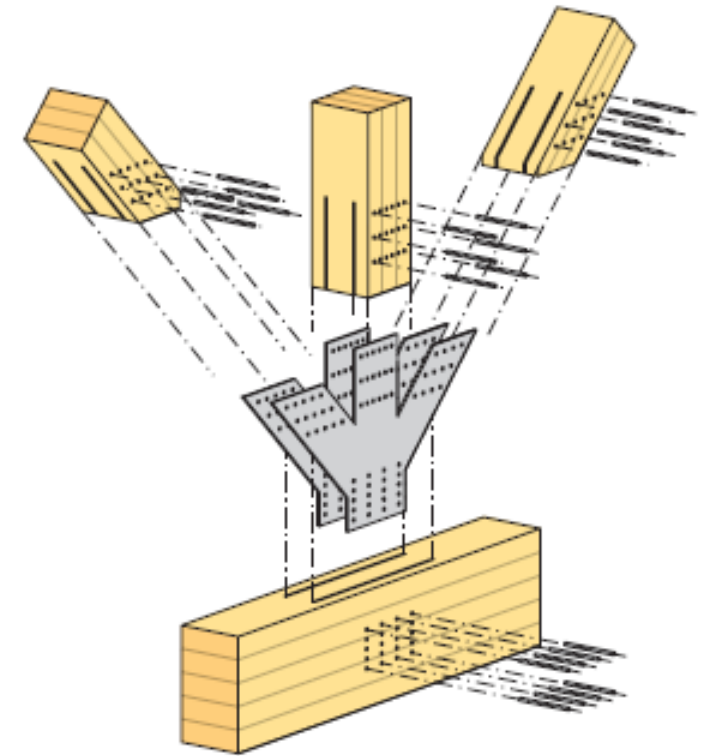
Några exempel på förband

Förband med sneda helgängade träskruvar

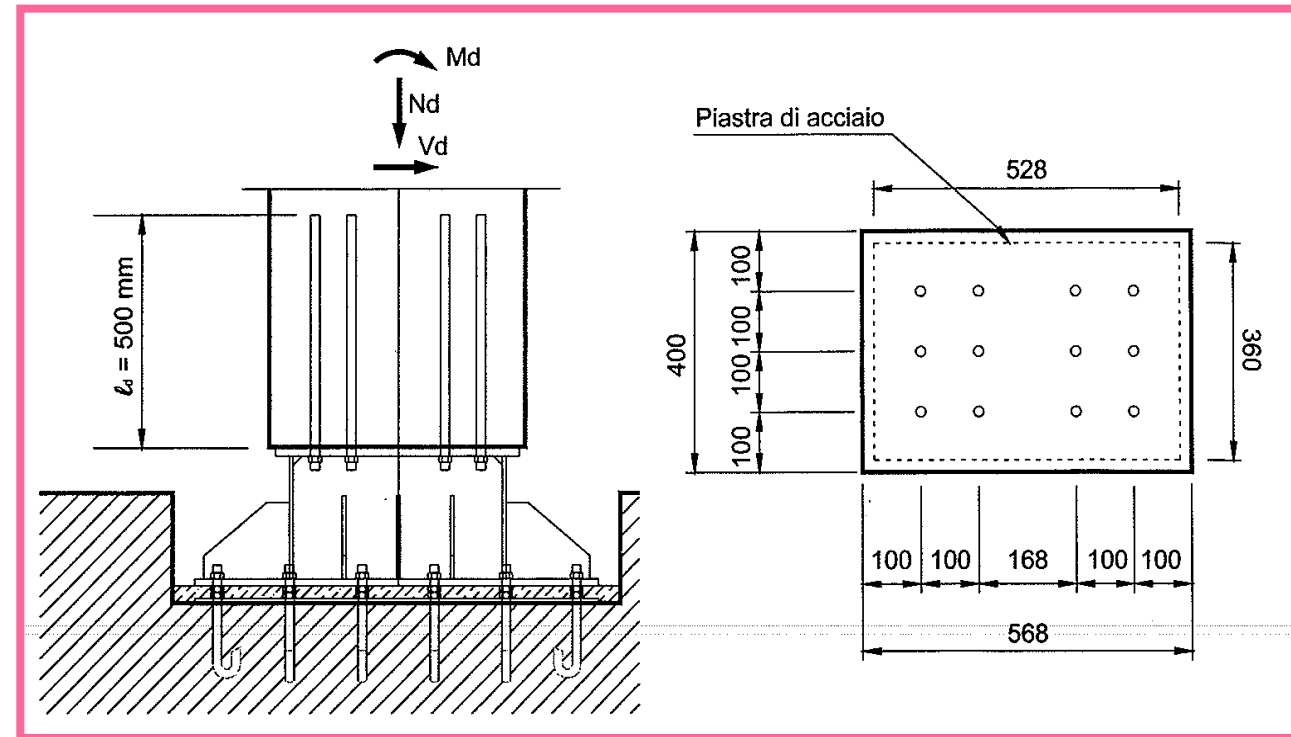
Förband med inslitsade plåtar och dymlingar

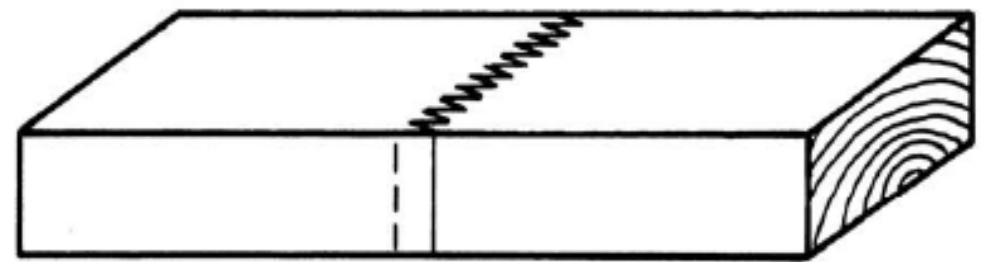
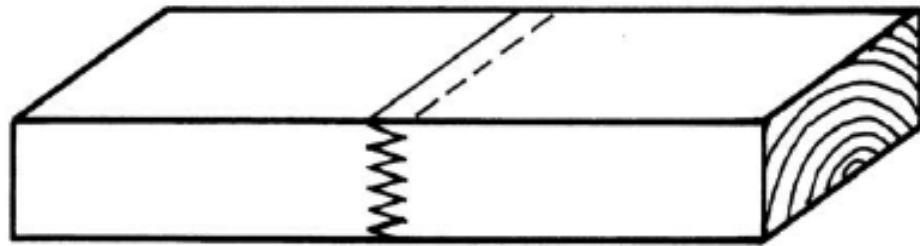
Förband med inlimmade skruvar

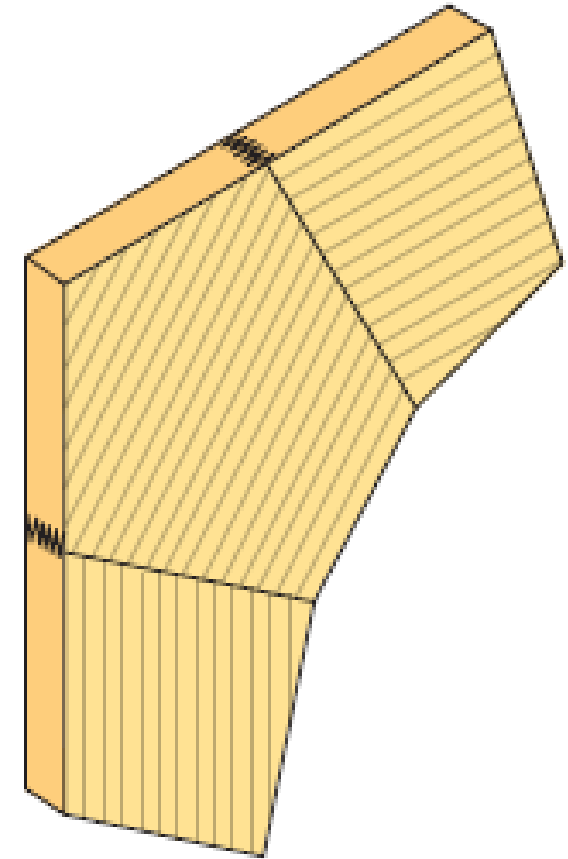
<http://forestry-tannert.sites.olt.ubc.ca/files/2011/06/Rod.jpg>

Limmade förband: ”små fingerskarvar”

Limmade förband: ”stora fingerskarvar”

Figur 10.11 Fingerskarvat ramhörn med mellanstycke.

”Riktiga leder”

Tack för uppmärksamheten!

